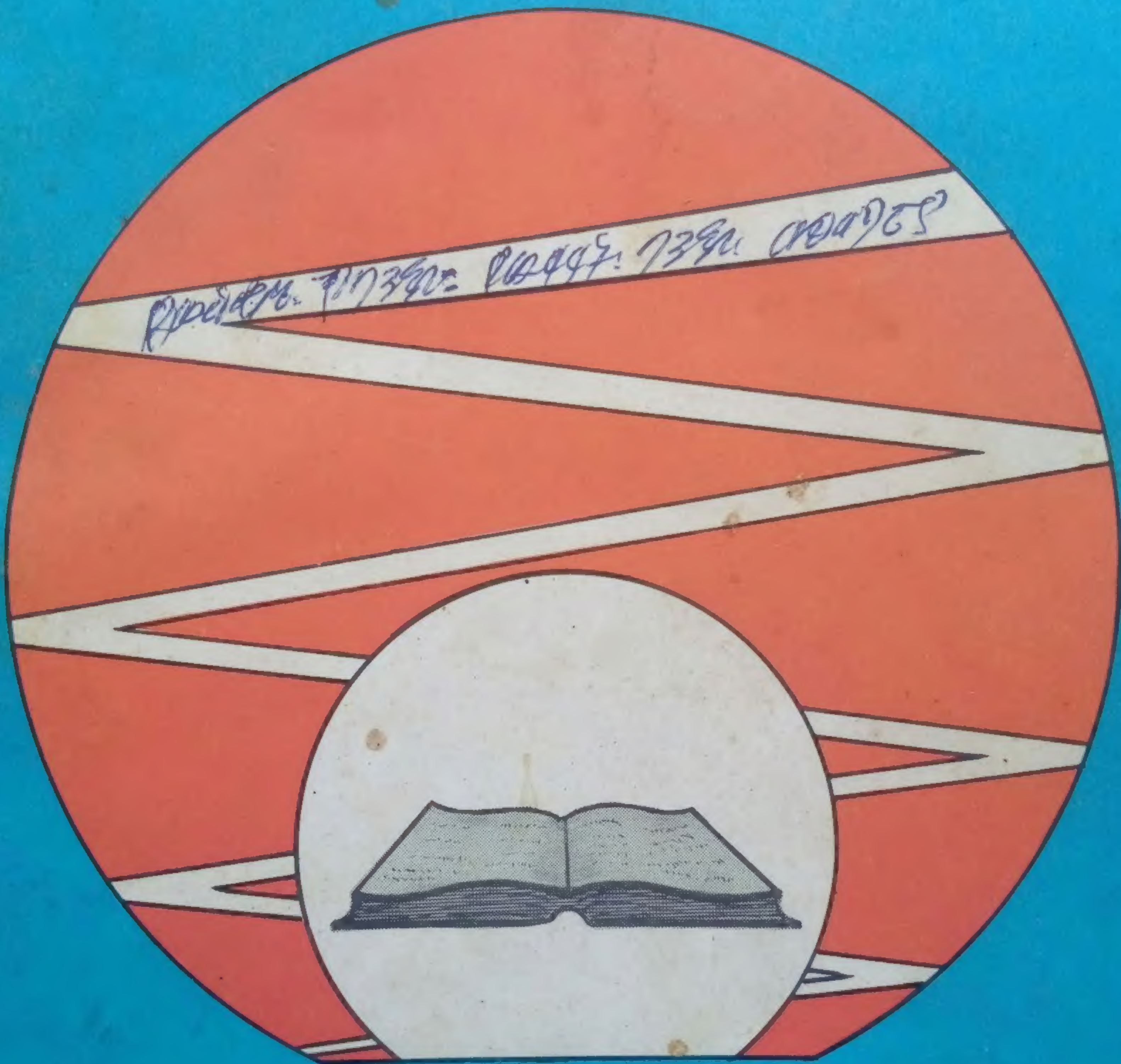

የኢትዮጵያ

INFINIX HOT 8 | 13MP
AI TRIPLE CAMERA

የኢትዮጵያ ፍትሕ ሚኒስቴር የሥነ ምግባርና ምርት ሚኒስቴር

የጥናትና ምርት ሚኒስቴር የሥነ ምግባርና ምርት ሚኒስቴር

ቀን 1 ቀን
መጋቢት 1973

3

ቀጽ 1 ቁጥር 3
መጋቢት 1973

የማርክሲስት ሌኒኒስት ርዕዮተ ዓለም መጽሔት

ማ ው ጫ

ገጽ

- የዝግጅት ገፅ - - - - - 3
- ኮምኒስት መላክ ምን መላክ ነው? - - - - - 7
 - ገዛኸኝ ገብረ
- መርክሳዊ የፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ግንዛቤ - - - - - 27
 - አምሃ ዳኛው
- የኢትዮጵያ ሕዝብ የነፃነት ተገልፍ የኢጣልያን ፋሽስት ወረራ - - - - 37
 - በኢ.ሠ.ፓኮ ማዕከላዊ ኮሚቴ የርዕዮተ ዓለም መምሪያ
 - የአብዮት ታሪክ ክፍል —
- የአሜሪካን ኢምፔሪያሊዝም በቀድመው አብዮት ኢትዮጵያ - - - - - 55
 - ለገሠ ለማ
- የጊዜያቸን ፀረ-ኢምፔሪያሊስት ተገልፍ - - - - - 70
 - የላቲን አሜሪካ ሕዝብ የብሔራዊ አርነት ንቅናቄ - - - -
 - ብርሃኑ ዘራሁን
- የነጋድራስ ገ/ሐይወት ባይከዳኝ የፖለቲካዊ ኢኮኖሚ አስተሳሰብ - - - - 84
 - አየለ ዘውገ

በኢ.ሠ.ፓኦ ማዕከላዊ ኮሚቴ

ርዕዮተ ዓለም መምሪያ እየተዘጋጀ በየሦስት ወር የሚወጣ ።

አድራሻ

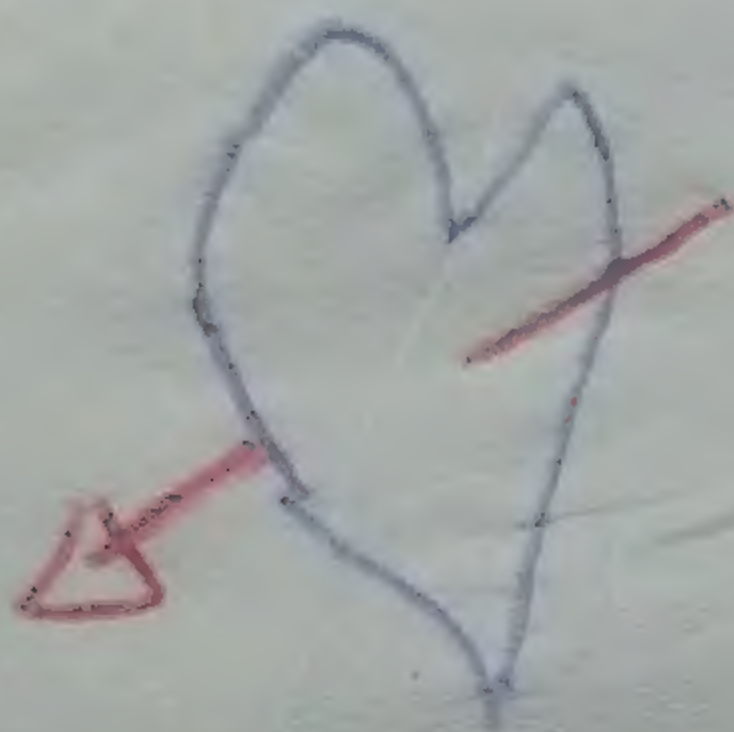
የፖስታ ሣጥን ቁጥር — 80001
የስልክ ቁጥር — 113000

INFINIX HOT 8 | 13MP
AI TRIPLE CAMERA

Proudly
brought
to you

www.binyamihk.wordpress.com

የነጋዴራስ ገ/ሕይወት ባይከዳን የፖለቲካዊ ኢኮኖሚ አስተሳሰብ

«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» ስለተሰኘው መጽሐፋቸው የቀረበ ሂሳብ ገምገማ

አየለ ዘውገ

ኢትዮጵያ አገራችን ቀደም ባሉት ጊዜያትም ቢሆን ሊያሳድጓት ሊያበለጽጓትና ጠንካራ እንድትሆን ይጥሩላት የነበሩ ቀናሲ እድገት የሆኑ አስተዋይ ልጆች ነበሯት ። አሁንም በሺ የሚቆጠሩ አሷት «ወደፊትም ይኖሩዋታል» የነዚህ ታታሪ ልጆቿ ጥረትና ዓላማ ግን እንደነበሩበት ታሪካዊ ወቅት የተለያየና ይህን ዓላማቸውንም ከግብ ለማድረስ የሚጠቀሙባቸው መንገዶች በዚያው ልክ ይበልጡኑ በወቅቱ አጠቃላይ ሁኔታዎች የተገዙ ናቸው ። በመሆኑም ለአገራቸው እድገት ከፍተኛ የመቆርቆር ስሜት ስለነበራቸው የተለያዩ ግለሰቦች በተለያዩ ጊዜያት ያከናወኑትን ተግባራት ስንመረምር ተገቢውን የታሪክ ሥፍራቸውን ለማጎናጸፍ መልዕክቶቻቸውን ከነበሩበት ተጨባጭ ታሪካዊ የአገር ውስጥና የውጪ ሁኔታዎች ጋር በማዛመድ መመልከት ተገቢ ይሆናል ። እኔም ይህችን የምታህል አጭር መልዕክት በቅድሚያ መሰንዘፍ ከላይ የተጠቀሱትን ግለሰብ የፖለቲካዊ ኤኮኖሚ አስተሳሰብ በመመርመር የያንዳንዱን ነጥብ ጉልህነት ለመረዳት ይቻላል ። ዘንድ በመጠኑም ቢሆን አንባቢያንን በቅድሚያ ማስታወስ ይረዳ እንደሆነ ብዬ ነው ። ደግሞም የዚህ ዓይነቱን ግለሰብ ሥራዎች ማጤን መሠረታዊ ዓላማን እንዲያው በጥቅሉ ለማስቀመጥ ብንሞክር አብዮታውያንን ካለፈው ትውልድ እንዳንድ አባላት ጠቃሚ ሥራ ጋር በማስተዋወቅ የትግል ስሜታቸውን የበለጠ ለመቀስቀስና የአሁኑ ትውልድ ለተተኪው ትውልድ ምን ማውረስ ይገባዋል? የሚል ጤናማ ጥያቄ በአእምሮአችን እንዲጉላላ በማድረግ እያንዳንዳችን ራሳችንን ላንድ አፍታ እንድንጠይቅ ለማድረግ ነው ። በተጨማሪም ይህ ጽሑፍ በፊውዳሊ ኢትዮጵያ ውስጥ ለአገራቸው እድገት ተቆርቋሪ የሆኑ ግለሰቦች ዕጣ ምን እንደነበር በማሳየት ያለፈውን ሥርዓት አስጸያፊ ባህሪ ያሳያል የሚል እምነት አለኝ ።

INFINIX HOT 8 | 13MP
AI TRIPLE CAMERA

እንግዲህ ወደተባለው የነጋድራስ መጽሐፍ ግምገማ ከማምራታችን በፊት በቅድሚያ የሕይወት ታሪካቸውን ባጭሩ መመልከቱ ለግምገማው ግንዛቤ ስለሚረዳ እንደሚከተለው ሊቀርብ ይችላል ።

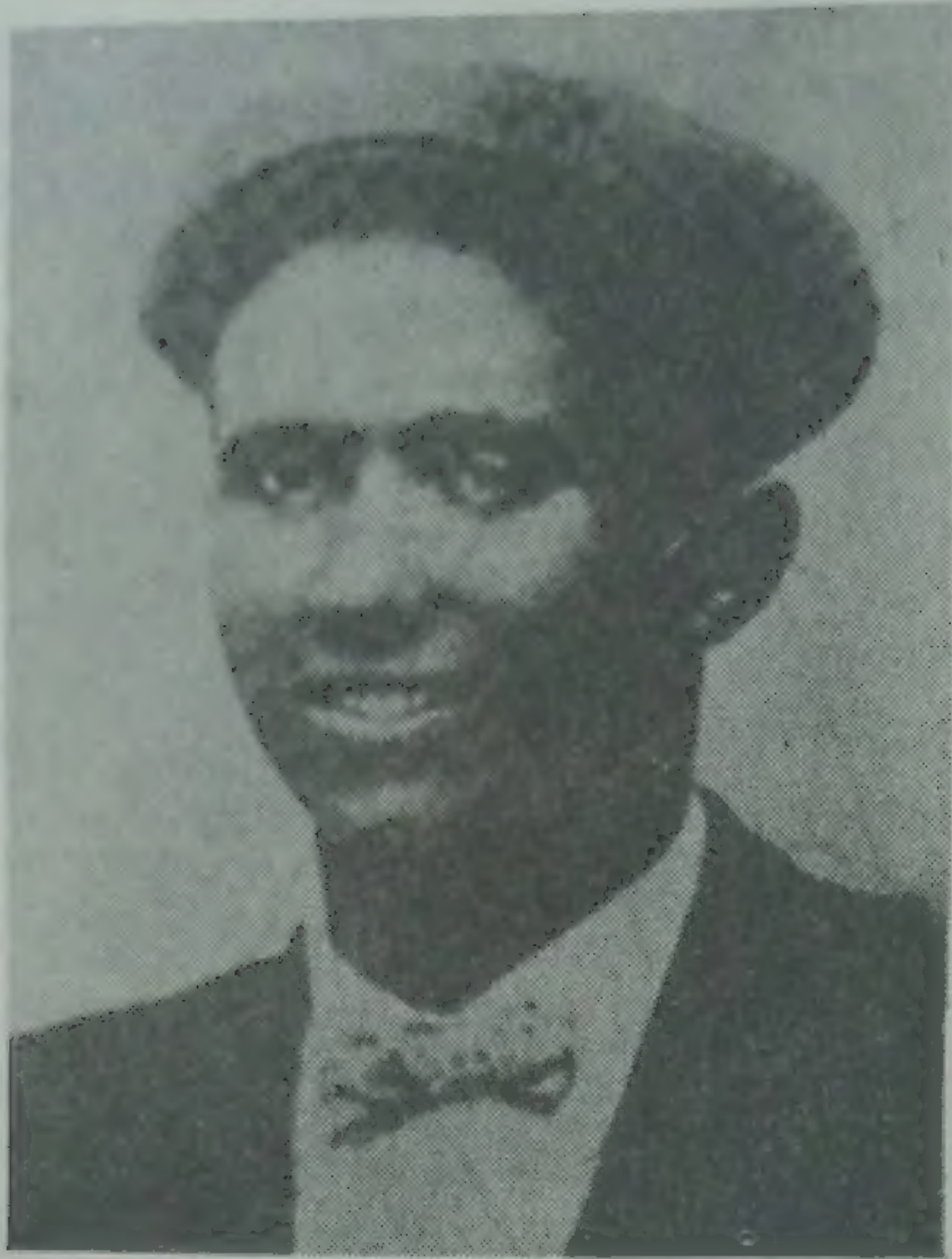
ነጋድራስ ገ/ሕይወት ባይከዳኝ ከአባታቸው ከሻቃ ባይከዳኝ ገብረእገሢና ከእናታቸው ከወ/ሮ ኃለፋ ወልደ ስላሴ ሐምሌ 24 ቀን 1878 በትግራይ ክፍለ ሀገር በአድዋ አውራጃ በተለይም ዘንጉይ ወይም ማይምሽም በተባለው ቀበሌ ተወለዱ ። በተወለዱበት አካባቢም በተለያዩ ምክንያቶች በደረሰው ችግር የተነሳ ገ/ሕይወት ገና የሰባት ዓመት ልጅ እያሉ ከእናታቸው ጋር ወደ ሐማሴን ለመሰደድ ተገደዱ ። በዚህ ጊዜ ገ/ሕይወት ከመሰል ጓደኞቻቸው ጋር ሆነው ባሕረ ምጽዋን ለማየት ሄደው ከባሕሩ ቆማ የነበረች መርከብ ውስጥ ገብተው ሲቃኙ የጓደኞቻቸውን መውረድ ሳያስተውሉ መርከቧ በመነሳቷ ጉዞዋቸውን ወደ «ነምሳ» (አውስትሪያ) ቀጠሉ ። ገ/ሕይወት ለመሄድ ፈልገው ይደበቁ ወይም ዘንግተው ከፍላጎታቸው ውጪ ይሄዱ በውል የታወቀ ነገር የለም ። ለማንኛውም ነምሳ እንደደረሱ የመርከቧ ካፒቱን ገ/ሕይወትን ሶርኒ ለተባሉ ነምሳዊት ሴት በእናትነት እንዲያሳድጉት ይሰጣል ። ገ/ሕይወትም ትምህርታቸውን በነምሳ ለተወሰነ ጊዜ ከተከታተሉ በኋላ ለከፍተኛ ትምህርት ጎረቤት ወደሆነችው ጀርመን ተልከው በርሊን ዩኒቨርሲቲ ገቡ ። እንደልጃቸው ባላምባራስ አሸብር ገብረሐይወት አባባልም በ18 ዓመታቸው በሕክምና በዲግሪ ተመረቁ ። ከተመረቁም በኋላ በጥቁርነታቸው የተነሳ ሥራ አጥተው ሲገባሉ ሳሉ አጼ ምኒልክ ታመው ኑሮ ለጀርመን መንግሥት ሐኪም እንዲላክላቸው በጠየቁት መሠረት እነኝሁኑ ሐኪሞች ለመምረጥ በተሰጠው ፈተና ተካፍለው ስላለፉ ከዶ/ር ሲንቲግራፍና ካርልስ ጋር ወደ ኢትዮጵያ መጡ ። ወደኢትዮጵያ ከመጡም በኋላ እቴጌ ጣይቱ (ምናልባትም በኢትዮጵያዊነታቸው ንቀዋቸው ይሆናል) ሁለቱ ፈረንጆች አጼ ምኒልክን እንዲያከሙ ሲሰማሙ ገ/ሕይወትን ግን አሻፈረኝ አሉዋቸው ። ገ/ሕይወትም የአጼ ምኒልክ ልዩ ጸሐፊና አስተርጓሚ እንዲሆኑ ተደረገ ። በዚህ ጊዜም ነጋድራስ አጼ ምኒልክ ስለልጅ እያሱ አልጋወራሽነት ለማስታወቅና አደራ ለማለት ለተላኩት መልእክተኞች አስተርጓሚ በመሆን ወደጀርመን ተርክና ፈረንሳይ

አገሮች ሄደው ነበር ። እቴጌቱ ደንገት አጼ ምኒልክ ሲሞቱ ከቤተመንግሥቱ ቀርተው ላስተዳድር ብለው ችግር እንዳይፈጥሩ ነጋድራስ ባቀረቡት ሐሳብ ከንግሥት ዘውዲቱ ጋር እንጦጦ እንዲቀመጡ ተደረገ ። ይህንን የእቴጌቱን በእንጦጦ መወሰን ሌሎች ያወቁብኝ እንደሆነ ብለው በመፍራት ወደሱዳን ተሰደዱ ። እዚያም እያሉ «አጤ ምኒልክና ኢትዮጵያ» የተባለውን ጽሑፋቸውን ጻፉ ። በኋላም የእቴጌቱን ከቤተመንግሥት ሥራ መወገድና የልጅ አያሱን ሥልጣን ላይ መውጣት አውቀው እንደገና ወደአዲስ አበባ ተመለሱ ። በዚህ ጊዜም በመጀመሪያ በግምጃ ቤት ሹምነት በኋላም በ1909 በፍራንኮ ኢትዮጵያ ምድር ባቡር ተቆጣጣሪነት እንዲሠሩ ተደረገ ። ከአንድ ዓመት በኋላም የድሬዳዋ ነጋድራስ ተባሉ ። ገ/ሕይወት ባይከዳኝ ነጋድራስ የተባሉት ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ነው ። በዚህ ጊዜ ነበር «መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» የተሰኘውን መጽሐፋቸውን ከዛሬ 60 ዓመት ገደማ በፊት የጻፉት ። ነጋድራስ ከተፈሪ ጋር በመሆን ልጅ አያሱን ከሥልጣን በማውረዱ ሴራ ውስጥ ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል። ስለዚህ ጉዳይ ሪፖርድ ግሪንፊልድ የተባለው አሜሪካዊ ፤ ነጋድራስ ልጅ አያሱን ለመጣል ለምን ከተፈሪ ጋር እንደተባበሩ የሰጡትን ምክንያት ጠቅሶ

«ከወደፊቱ የረዥም ጊዜ አደገኛ ጠላት ጋር በመተባበር የዛሬውን የአጭር ጊዜ ጠላት መታገል ነው ።»²

ማለታቸውን ጽፏል ። የዚህ አባባላቸውን ትክክለኛነት ጽሑፎቻቸውና ካወረሱን ቋሚ ቅርሶቻቸው በግልጽ ማየት ይቻላል ። ነጋድራስ ይሰነዝሯቸው የነበሩ ሐሳቦች የፊውዳሉን የገዥ መደብ አባላት ጥቅም በቀጥታ የሚገረር በመሆኑ ባፈሩዋቸው ጠላቶች የተነሳ በመጀመሪያ አቶ ጎሹ እዝነህ የተባሉ የአዲስ አበባ ማዘጋጃ ቤት ሹም ሕይወታቸውን እንዲያጠፉ ተመርጠው እኝሁ ግለሰብ ይህንኑ ተልዕኮ ለመፈጸም ፈቃደኛ ሁነው ባለመገኘታቸው በምሽት ከበራፋቸው ላይ በጥይት ሲደበደቡ፤ ለዚህ ተመሳሳይ ተልዕኮ ዶ/ር ኒኮላይ ዜርቦስ የተባለ ግሪካዊ ተመርጦ ሕይወታቸውን በ1911 ሰኔ ወር ላይ በ33 ዓመታቸው አጠፋ ። ግሪካዊውም ግለሰብ ቆይቶ ሲሞት አስከሪኑ የቤትወደድነት ማዕረግ ተሰጥቶታል ።

ነጋድራስ ገብረህይወት ባይከዳኝ
(1878 - 1911)

ነጋድራስ በነዚህ ተባዮች የተነጠቁት ሕይወታቸውን ብቻ ሳይሆን ምርጥ አባባሎቻቸውንም ጭምር ነው ። ለምሳሌ ኃይለሥላሴ ተናገራቸው ተብለው ለብዙ ጊዜ ሲጠቀሱ ከነበሩት አባባሎች መካከል ፤

«ሰው ከተልቅ ወይም ከተንሽ ቢወለድ ራሱን ለተልቅ ሥራ መውለድ አለበት ።»

«ሃይማኖት የግል አገር የጋራ ነው»

የሚሉት የነጋድራስ አባባሎች የነበሩ መሆናቸው ቋሚ ምስክሮች ናቸው ። ይህንኑ በማያወላዳ አኳኋን ለማረጋገጥ በመላው የነጋድራስ ጽሑፎች ውስጥ የሚገኙ መሆናቸው ነጋድራስ «አጤምኒልክና ኢትዮጵያ» በተሰኘው ጽሑፋቸው ውስጥ ለፈጣን የሥልጣኔ እርምጃ «በቶሎ ቢፈጸሙ ማለፊያ ነበር» ብለው በነደፉት ባለአሥር ነጥብ መርሐ ግብራቸው በአሥረኛ ተራ ቁጥር ላይ ያሰፈሩትን በከፊል መጥቀሱ ብቻ በቂ ይሆናል ።

«አሥረኛ ፤ የሃይማኖት አርነት ይታወጃል የሃይማኖት አርነት ጥቅም መሆኑን የማያያውቅ ብዙ ሰው ይኖራል ስለዚህ የሚከተለውን ብናስተውል ደግ ነው ። ያገራችን ሰው የተዋህዶ ሃይማኖት ከሁሉ ሃይማኖት ይበልጣል ብሎ ያምናል ። በልጦ ገን ምን ረባን ፤

ማንስ አጠቀው - - - የሃይማኖት አርነት ቢታወጅ ሃይማኖት ይታወቃል እንጂ አይጠፋም - - - ሃይማኖት የልብ ነገር ነው ፤»³

ሲሉ ግልፅ አርገው አስቀምጠውታል ።

እንግዲህ ጠቅለል ባለ መንገድ የነጋድራስ ገ/ሕይወት የሕይወት ታሪክ ይህን ሲመስል ገና በቅጡ መመለስ የሚገባቸውን ጥያቄዎች ያዘለ ታሪክ መሆኑ ግልጽ ነው ። ለምሳሌ አንዱን ብንጠቅስ ፤ ነጋድራስ በርግጥ በሕክምና ሙያ ለመመረቃቸው ምን ማስረጃ አለ? ደግሞስ በዚህ ሙያ መስክ የሰለጠኑ ከሆነ ባወረሱን ጽሁፎቻቸው ውስጥ በተዘዋዋሪ መንገድም እንኳን ቢሆን ለምን አልተንጸባረቀም? ይህንን እንዲያንጸባርቁ በማያስችሏቸው ርዕሶች ላይ እንዴት ጸፉ? ወይስ የሕክምናውን ጉዳይ እርግፍ አድርገው በመተው ዝንባሌያቸው ወደሌላ አመራ? እነኚህና እነኚህን የመሳሰሉ ሊመለሱ የሚገባቸው በርካታ ጥያቄዎች አሉ ። እነኚህን መሰል ጥያቄዎች ተብራርተው የሚመለሱበት ጊዜ ሩቅ እንደማይሆን በመተማመን በዚህ ጽሑፍ ግን «መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» የሚል መጽሐፋቸውን በመገምገም ለመወሰን እገደዳለሁ ።

«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር»

የካቲት 1 ቀን 1916

ነጋድራስ በመጽሐፋቸው መቅድም ላይ

«ማናቸውም ሕዝብ ቢለማም ቢጠፋም በገዛ እጁ ነው ። ሕዝብ የሚጠፋበት አንዳንድ ጊዜ ቢገኝ ያውም ምክንያት ባንዳንድ ሰው ቢመካኝ ነገሩ ትክክል አይሆንም ። የልማትን መንገድ ለማግኘት የሚጥር ሕዝብ ባንዳንድ ክፉ ሰው ምክንያት ሊጠፋ አይችልም ። እንዲሁም ደግሞ የልማትን መንገድ ለማግኘት የማይጣጣር ሕዝብ ባንዳንድ ደህና ሰው ኃይል ልማት ሊያገኝ አይችልም ። ደግሞም ማናቸውም ሕዝብ የሚለማበት መንገድ አንድ መንገድ ብቻ ነው ፤»⁴

ሲሉ ያሰፈሩት ቃል መጽሐፉ የተጻፈበትን ዐቢይ ዓላማ ይገልጻል ። የመጽሐፋቸው ዓላማ ይህን አንድ ብቸኛ መንገድ ለማሳየት ነው ። ግን እንደ ነጋድራስ አስተሳሰብ ይህ ብቸኛ መንገድ ምንድነው? በመ

ጽሐፋቸው ውስጥ የተስተጋቡት መልዕክቶች በሙሉ ይህንኑ ብቸኛ መንገድ ብለው የሚያምኑትን በማሳየት ላይ ያተኮረ በመሆኑ እኛም ለዚህ ጥያቄ መልስ ራሳቸው፤

«እስከመጨረሻው ለማንበብ ፈቃድህ ካልሆነ ገን ነገሩ ምንም እንደሆነ አትረዳውምና ጊዜህ በክንቱ ይባክንብሃል፤ ስለዚህ ባትጀምረው ይሻልሃል፤»⁵

ብለው ባስጠነቀቁት መሠረት፤ ከመጽሐፉ ቆንጽለን ከማውጣት በመቆጠብ ይህንኑ አባባላቸውን ከተወሰኑ አንጻሮች ብቻ ለመገምገም እንሞክራለን። በመቅድማቸው ውስጥ ነጋድራስ ማስተላለፍ የፈለጉት መልክት አጭርና ግልጽ ነው። የአንድ ሕዝብ ዕድገት ወይም ውድቀት በአንዳንድ ደህና ወይም መጥፎ ሰዎች እንደማይወሰን፤ ልማትንም ሆነ ጥፋትንም የሚወስነው ሕዝቡ እራሱ እንደሆነ ለማሳየት መፈለጋቸው ግልፅ ነው። ነጋድራስ በዚህ ብቻም አልተገቱም። ሕዝቦችን ሁሉ የሚፈጥር አንድ አምላክ ነው። ካሉ በኋላ «ይህም አምላክ የምንለው የሕዝቦች ፈጣሪ» ይላሉ፤ ለሕዝቦች የሚያስፈልጋቸውን ነገር ሁሉ ከሙሉ ፈቃድና ሥልጣን ጋር በጃቸው ሰጥቷቸዋልና አንድ ሕዝብ ቢለማም ቢጠፋም በገዛ እጁ ስለሆነ እንደህብስተ መና ከሰማይ የሚወርድ የለምና ወደላይ ከማንጋጠጥ ወደታች መለስ ብለን መፍትሔ መሻት እንዳለብን ገልጸዋል። ነጋድራስ የሕዝቦች ፈጣሪ ያሉት አምላክ ሕዝቦችን እንዴት እንደፈጠረ ብዙ ለመስበክም አልቃጣቸውም። ይልቁንም፤

«ሰው ለምን እንዲፈጠር፤ ለምንስ እንዲሞት እንዲህ ነው ለማለት ገን ሥራችን አይደለም። ሰው ሁሉ ለራሱ የሃይማኖት ካህናት ስሉ ትና ከነዚያ ይጠይቅ፤»⁶

ብለው፤ ይህንን ነጥባቸውን ከገቱ በኋላ እርሳቸው ለማውሳት የፈለጉት ምንስ ሕዝቦች ዘራቸው፤ ቋንቋቸውና ህይማኖታቸው የተለያዩ ቢሆን፤

«አስማምቶ የሚያስኪደው ሥርዓት ገን መሠረቱ አንድ ነው። ሕዝቦች ሁሉ የሚፈጠሩ በዚህች ምድር ላይ ነው ሁሉም ምድር የምትሰጠውን ሲሳይ ለማግኘት ይጥራሉ፤»⁷

በማለት የአንድ ኅብረተሰብ እድገት መሠረት የማምረት ተግባር መሆኑን ያስቀምጣሉ። በዚህ ረገድ ምንም እንኳን ነጋድራስ የማምረትን ተግባር በማኅበራዊ እንጻኑ ከመመልከት ይልቅ ኤኮኖሚያዊ ንድፈት ሐሳቦቻቸውን ከግለሰብ በመነሳት ለማሳየት የሚሞክሩ መሆናቸውን ወደፊት የምናይ ቢሆንም፤ የኅብረተሰብ እድገት በልዩ መለኮታዊ ኃይል ፈቃድና በጥሩ ወይም መጥፎ ግለሰቦች ባህርይ ላይ የማይመረኮዝ መሆኑን ለማስተማር መሞከራቸው አንዱ ጉልህ አስተዋጽኦአቸው ነው። ከላይ ከጠቀስነው አባባልም ሆነ ወደፊት ከምንጠቅሳቸው ሌሎች አባባሎቻቸው በግልጽ መረዳት የምንችለው ነጋድራስ በመጽሐፉ ቸው ውስጥ ያስተላለፉዋቸው መልእክቶችን በወቅቱ ከነበረው ሁኔታ ጋር በማዛመድ ምናልባት ችግር ሊያስከትሉ ይችላሉ ብለው የሚገምቱዋቸውን ነጥቦች ማስወገዳቸውን ነው። ለዚህም ከላይ ባየነው ጥቅስ «ሕዝቦች ለምንስ እንዲፈጠሩ፤ ለምንስ እንዲሞቱ ሆነ» የሚለውን ጥያቄ መልስ እራሳቸው ከመስንዘር ይልቅ የተለያዩ ህይማኖቶች ካህናት የሥራ ድርሻ አድርገው ራሳቸውን ከጥያቄው ለማግለል መጣራቸው በቂ ምስክር ነው። በዚህ ዓይነት ተመሳሳይ ስልታዊ አቀራረባቸው ሰው በምድር ላይ ለምን ያህል ጊዜ እንደኖረ የአውሮፓን ሊቃውንት ጥናት ውጤት መሠረት በማድረግ በማስረጃ እየደገፉ ከ135ሺ ዓመት በላይ የሆነ መሆኑን ከጠቀሱ በኋላ ይህ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተጠቀሰው ጋር የሚፈጥረውን ግጭት አንስተው እንደ አውሮፓ ሊቃውንት አባባል በእግዚአብሔር ዘንድ አንድ ቀን በሰው ዘንድ ሺ ዓመት ነው በማለት ትንሽ ካፌዙ በኋላ ፈጥነው ራሳቸውን ከዚህ ዓይነቱ አባባል ለማግለል፤

«ከዚህ በላይ የተጻፈውን ነገር ሁሉ እውነት ይሁን አይሁን ለመከራከር ገን ለኛ አያስፈልገንም። እኛ ይህንን አጭር ቃል መጻፋችን የሕዝብ አስተዳደር መሠረት ምን እንደሆነ ለማሳየት ነውና እንዲህ ዓይነት ክርክር በሐሳባችን አይገባም፤»⁸

ሲሉ ይዘጉታል። እኛም የዚህን መጽሐፍ ግምገማ ስናደርግ ከላይ በተጠቀሰው ረገድ በተወሰኑ ጥያቄዎች ላይ የራሳቸውን አቋም የማድበስበሱን ጉዳይ ማንሳታችን ባጠቃላይ በመጽሐፋቸው ውስጥ ያስተላለፉዋ

ቸውን መልእክቶች ለመረዳት ስልታዊ የሆነ አቀራረባቸውን መገንዘብ አስፈላጊ መሆኑን ለመጠቀም ነው። ወደሌላ ነጥባቸው ከማለፋችን በፊት እዚህ ላይ መነሳት ያለበት ሌላው ጉዳይ ከላይ የጠቀስነውን መልእክት ካስተላለፉ በኋላ በመጽሐፋቸው ውስጥ በሚያነሷቸው ነጥቦች ለመጽሐፋቸው ከሰጡት ርዕስ ማለትም የሕዝብ አስተዳደር ጋር እንዲያያዝላቸው፤

«የሕዝብ አስተዳደር ተምህርት ሲባል ሕዝቦች የሚለሙበትንና የሚጠፋበትን መንገድ የሚያሳይ ተምህርት ነው።»⁹

ሲሉ ማስቀመጣቸውን ነው። የነጋድራስ መጽሐፍ የኢኮኖሚ ንድፈ ሃሳቦችን በማብራራት ላይ ያተኮረና በመሠረቱ የፖለቲካዊ ኢኮኖሚ መጽሐፍ ሆኖ ሳለ ራሱን የቻለ የጥናት መስክ ወይም ዲስፕሊን ከሆነው አስተዳደር ተውሰው «መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» የሚል ስያሜ መስጠታቸው በወቅቱ በቂ ምክንያት ያለው ይመስለኛል። ይኸውም በመጽሐፋቸው ውስጥ ያስተላለፉዋቸውን መልዕክቶች ሥራ ላይ እንዲያውሉላቸው ይፈልጉ የነበሩት ሻል ይላሉ ብለው የሚገምቱዋቸው የፊውዳሉን የገዢ መደብ አባላት ስለነበር፤ ምናልባት ለመጽሐፋቸው ቀጥታ የሆነውን ተገቢ ስያሜ ቢሰጡት ከሚያስከትለው ውጤት ይልቅ «መግዛት» «ማስተዳደር» «መምራት» በሚሉት ከሕጻንነታቸው ጀምሮ እንዲሠራጩባቸው በሚደረግ፤ የገዢነት ስሜትን በሚያንጸባርቁ አባባሎች አኳያ መቅረቡ ምናልባት ወደመጽሐፉ እንዲጠጉ ሳያደርጋቸው አይቀርም በሚል ምክንያት ይመስላል። ደግሞም የመጽሐፉ ይዘት በውጫዊ መልኩ ከወሰደው ርዕስ ጋር ያለውን ያለመጣጣም ስንመለከት ይህንኑ እንድናምን ያስገድደናል። ነጋድራስ ቀጥለውም አንድ ሕዝብ እንዴት እንደሚበለጽግ ለማሳየት፤

«አንድ ሰው ከነሚስቱ ለብቻው ተለይቶ ለብቻው ሌላ አጋዥ ሳይኖረው መሣሪያም አልባ ሆኖ ወዳንድ የባህር ደሴት መሰደዱን አናስብ።»¹⁰

ብለው ከጋበዙን በኋላ ቀስ በቀስ እንዴት የሰው ቁጥር እየጨመረ እንደሄደ፤ መሣሪያዎች እየተሻሻሉና የሥራ ክፍያም እየተ

ደረገና ምርትም እያደገ እንደመጣ ሊያሳዩን ይሞክራሉ። በማያያዝም የዚህ ዓይነቱ ጤናማ የዕድገት ጉዞ በተለያዩ ምክንያቶች በመናጋቱ አንድ ሕዝብ እንደሚደኸይ ያወሳሉ። የአድገት እንቅፋቶች ናቸው ብለው ነጋድራስ ወደሚያነሱአቸው ነጥቦች ከመራመዳችን በፊት ቀደም ሲል ወደጠቀስነው የነጋድራስ አቀራረብ ብንመለስ አንድ ጉልህ ነጥብ እናገኛለን። ይኸውም ነጋድራስ እንደናሰላስል ስለሚጋብዙን አጋዥ የሌለው ሰው ሁኔታ ከ18ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ጀምሮ በተለያዩ ዲስፕሊኖች ማለትም በፍልስፍና፣ በፖለቲካዊ ኢኮኖሚና በሌሎች ልዩ ልዩ የጥናት መስኮች ሁሉ ላይ የተንጸባረቀው ቁልጭ ያለ ሮቢንስዮን አቀራረብ ነው። የዚህ ዓይነቱ ከግለሰብ የመነሳት አቀራረብ ከላይ የጠቀስነው ሮቢንስዮን ያይድ የሚል ስም ያገኘው ዳንኤል ዴፎይ የተባለ ደራሲ «ሮቢንስን ኩሩስ» በሚል ስያሜ ከጻፈው ልብ ወለድ ታሪክ ነው። ይህ መጽሐፍ አንድ ግለሰብ እንዴት ኑሮውን በአንድ ደሴት ውስጥ ለብቻው ማሸነፍ እንደቻለ የሚተርክ ነው። ታዲያ ይህ ልብወለድ ታሪክ በፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ግምገማ ረገድ ያስከተለውን አመለካከት ብናጤን፤ የኢኮኖሚ ሕጎችን ነባራዊ በሆኑ ማኅበራዊ ግንኙነቶች ክልል ውስጥ ለማጥናት ከመሞከር ይልቅ የማምረትን ተግባር ማኅበራዊነት በመካድ ግለሰቦች በተናጠል እንደሚያካሂዱትና፤ ግለሰቦች ከተፈጥሮ ጋር ባላቸው ግንኙነት አንጻር ብቻ መታየት እንደአለበት ለማሳመን መሞከሩ ነው። የዚህ ዓይነቱ አቀራረብ መሠረታዊ ስህተት ከላይ እንደተጠቀሰው የኢኮኖሚ ሕጎችን ምንጊዜም ማኅበራዊ ከሆነውና በተለያዩ የኅብረተሰብ የአድገት ደረጃዎች ውስጥ ከሚገኙ ተጨባጭ ታሪካዊ ሁኔታዎች ጋር በተያያዘ መንገድ ለማጥናት ከመሞከር ይልቅ በግምት ላይ የተመረኮዘ ሞዴል ፈጥሮ ወደ ሃሳባዊነት መዘፈቅን ማስከተሉ ነው። ስዚህም ነው ካርል ማርክስ የዚህ ዓይነቱ አስተሳሰብ «ከኅብረተሰብ ተገልሎ አንድ ግለሰብ ቋንቋ ያውቃል የማለትን ያህል አስቂኝ ነው» ሲል የተቸው። ነጋድራስም በጊዜው ጎልቶ ይስተጋባ ከነበረው ከዚህ ዓይነቱ ስህተተኛ አቀራረብ ተፅእኖ ውጪ ሊሆኑ ባለመቻላቸው በመጽሐፋቸው ውስጥ ያሰፈሩዋቸውን ኢኮኖሚያዊ ንድፈ ሃሳቦች ለማብራራት በተደጋጋሚ ሲያወሱት ይታያሉ። ይህ ሙከራ

ቸው በመጽሐፋቸው ውስጥ ከሚታዩ ጉልህ ስህተቶች አንዱ ሲሆን፤ በሌላ በኩል ግን ይህ ስህተታቸው ደግሞ ነጋድራስ በፖለቲካዊ ኢኮኖሚ አስተሳሰባቸው ምንም እንዳንድ የራሳቸው የሚመስሉ ሃሳቦችም አልፎ አልፎ የሰነዘሩ ቢሆንም፤ ባጠቃላይ ግን በክላሲካል ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ክልል ውስጥ የሚመደቡ ወይም ባብዛኛው የክላሲካል ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ደቀመዝሙር መሆናቸውን በገሃድ ያሳያል። እንግዲህ በአቀራረብ ወይም በአጠናን ዘዴ ረገድ ያለውን ስህተትና ምንጩን ካየን ዘንድ ቀደም ሲል ነጋድራስ ለተባለው እድገት እንቅፋት ናቸው ብለው ወደተናገሩት ነጥቦች ስንመለስ፤

«ካየርና ከመሪነት ክፋት የሚበልጥ በምድር ላይ ለሕዝቦችም ኑሮ እንቅፋት የሚሆን ሌላ ነገር አለ። ርሱም ሽፍታና ጦርነት ነው።»¹¹

«ጦርነትን የሚያነሱ ነገሥታቱን አለቆች ሁሉ ልባቸው ሃብት እንደ ፈለገ አይገልፁም፤ ዳሩ ግን ስም ለመፈለግና ለማግኘት ወይም ሃይማኖትን ለማስፋፋት ወይም የተጠቃውን ለመርዳት አስመስለው ይነሳሉ። የጦርነቱ ሁሉ ርዳሜና ምሻት ግን መዝረርና ማሰገ በር ነው።»¹²

ሲሉ አስቀምጠውታል። ይህም የሚያስከትለውን ሲጠቁሙ፤

«ያንዱን ትንሽ አገር ንጉሥ ሌላው እየጠቀለለው ይሂዳል። በውስጣቸውም በግዳ ይና በዘረፋ የባሰውን እያዩ፤ ራስ፤ ደጃዝ ማች እያሉ ይሾማሉ፤ የነገሡበትንም አገር ለነርሱ ያካፍላሉ፤ የቀረው ሁሉ የነዚህን ማዕረግ እያየ ስምና ሹመት አገኛለሁ እያለ በሕዝቡ ውስጥ ያለው እያንዳንዱ ሰው በግዳይና በዘረፋ እንዲመሰገን ይጥራል። ጦርነቱም ከዱሮ የባሰ ይሆናል።»¹³

በማለት በጊዜው ገዳይና ዘራፊ ተንሰራፍቶባት በነበረችው ኢትዮጵያ ውስጥ ሆነው በከፍተኛ ጀግንነት አብራርተዋል። እንዲያውስ፤

«ሰውን ፈርቶ እውነቱን የሚሸሽግ ሰው እንደ ወንድ ይቀጠራል?»¹⁴ ብለው የለ።

ነጋድራስ ቀጠል አድርገው ፊውዳሎች ለራሳቸው ጥቅም ሲሉ ነውና የሚያሟርሱህ መሣሪያ አትሁን በማለት አስተምረዋል።

«ገባርቻቸውን እያተራረዱ ቆርቆሮ ርስ በርሳቸው በፍቅር ለመላላክ አይመለሱም»¹⁵

በመሠረቱ ነጋድራስ አንድ አለ የሚሉትን ብቸኛ የእድገት ጎዳና የሚያጨናግፉ ሌሎች ምክንያቶችና መፍትሔ ይሆናሉ ብለው የሚያስቡትን በመጽሐፋቸው ውስጥ የሰነዘሩ ቢሆንም፤ ጦርነትን ግን እንደዋንኛ የዕድገት እንቅፋት በተለየ ትኩረትና ግልፅነት ማስቀመጣቸው በተለይ ከ18ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ በመሳፍንት መካከል ለበላይነት ይደረግ የነበረ መናቆር በኢትዮጵያ ያደረሰው ውድቀት ግንዛቤ ያስከተለው አቋም ይመስላል። ነጋድራስ ኢትዮጵያ በእንደዚህ ዓይነት ጦርነቶች የተነሳ በአክሱም የሥልጣኔ ዘመን ከደረሰችበት ዕድገት እንዴት እያቆለቆለች እንደመጣችና አንዳንድ ነገሥታት ግን ሁኔታውን ለመለወጥ ጥረት ቢያደርጉም ይበልጡት ተጠያቂ የሚሆኑበትን ድርጊቶች ቸውን ታሪክ ጸሐፊዎች ነን ባዮች በትክክል ከማሳየትና ካለው ስህተት ትምህርት የሚገኝበትን መንገድ ከመጠቀም ይልቅ ለሆዳቸው ያደሩ ጭፍን አወዳሾች እንደሆኑ፤

«አጤ ምኒልክና ኢትዮጵያ» በተሰኘው መጽሐፋቸው ውስጥ በከፍተኛ ብሔራዊ ቁጭት ሲያወሱ፤

«... ከድካሙም በኋላ አክሱማውያን ተብለው የደረሱበትን የክብረት ከፍታ ቀጥለውም በሃይማኖት ልባቸው ተለያይቶ መጀመሪያ አርመኖችና ፈላሾች ሁለተኛም ፈላሾችና ክርስቲያኖች ቆይተውም ክርስቲያኖችና እስላሞች እየተባባሉ አርስ በርሳቸው ተፋጅተው ዝቅ ብሎ ጠፍቶ የነበረው መንገዳችንን ባባ ታጠቀ ቲዎድሮስ ሲተደስ በወራሳው ካሳም ሲዋሃድ እንደተ እንደነበረ ባባ ዳገው ምኒልክም እንደተ አርጎ ሰፍቶ እንደረጋ ገልጾ የሚያዋጋን የታሪክ ጸሐፊ ከቶ መቼ ይወጣ ይሆን?»¹⁶ ብለዋል።

ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ድክመትንና ጥንካሬን በማነጻጸር በትክክል ከማስ

ቀመጥ ይልቅ ያልሆነውን ሆነ ብለው ፍሬ ከርስኪውን ሁሉ መተረኩ የተለመደ መሆኑን ፤

«አንደሀገራችን ሰው ተምህርት የሌለው ሕዝብ እውነቱን ሊሰማ አይወድም ፤ ቢሰማም አይገባውም አንድ ንጉሥ እንዲህ አድርጎ ጥር ነገሠ ፤ ከነገሠም በኋላም በእንዲህ ያለ ነገር ወደቀ ወይም ለማንኛውም ይልቅ እገሌ ከሰማይ ወይም ከጠንቋይ እንደ ዚህ ያለ ተንቢት መጥተለት ለመንገሥት የተወለደ ሰው መሆኑን አውቆ ታውቆ እገሌና እገሌ ታጠቁለት ። እገሌና እገሌም ሰይጣን አስተዋቸው ተዋገተውት አሸነፉቸው ። ነገሠም ፤ ከነገሠም በኋላ እገሌ ቅዱስ ወይም ናዝሬዊ መክሮት ይህንን አደረገ ፤ ከሰይጣንም በፍቅር እንዲህ ያለ ጉዳት ወረደበት ፤ በፍካሬ የሱስ የተነጣውም ጊዜያቱ ተረፅሞ ሞተ ብለው ቢወቅላቸው ይወዳሉ ፤»¹⁷ በማለት ገልጾዋል ።

እዚህ ላይ ዛሬም በአብዮታችን ሂደት ውስጥ በየጊዜው የሚወሰዱ እርምጃዎች ካገራችን ተጨባጭ ታሪካዊ ሁኔታ የመነጨና የማይቀሩ የታሪክ ግዴታዎች መሆናቸውን መዋጥ እያቃታቸው ሺ ጊዜ ፍካሬ የሱስን እየጠቀሱ ለሚያላዝኑ ደናቆርት በነጋድራስ ምህረት ዩለሽ ቃል ቡራኬ ፍትህታቸውን ያገኙ ዘንድ ልቦና ይሰጣቸው እያልን ወደ ነጋድራስ አባባል እንመለሳለን ።

እነዚህ የታሪክ ጸሐፊ ነን ባዮች ነገሥታትን ያወደሱ እየመሰላቸው የጸፉዋቸውን ግስንግስ ገድሎች እንደጸፉት አርገን ከተመለከትነው ግን በዓለም ላይ ከነገሡት ነገሥታት መካከል እንደ ኢትዮጵያ ነገሥታት ደካሞች የሉም የማለት ያህል መሆኑን ብልህነት በተሞላበት መንገድ ሲተረጉሙት ፤

«ጉልበት የሌለው ብዙ ንጉሥ ኑሮዋል ። ይኖርም ይሆናል ። ነገር ግን የታሪካችን ቃል እውነት ከሆነ ዘንድ እንዲሁ በብዙ የቅዱሳንና የሀገሪታችን ርዳታ እንደ ኢትዮጵያችን ነገሥታትና ገዢዎች የሚያስፈልገው ሰው በዓለም ታሪክ ከቶ አልተሰማም ፤»¹⁸ በማለት ይተቻሉ ።

እንግዲህ ከላይ እንዳስቀመጥኩት ነጋድራስ ከኖሩበት ዘመን ጥቂት መቶ ዓመታት ጀምሮ በኢትዮጵያ ውስጥ በነገሥታት መካከል በየጊዜው ይደረጉ የነበሩ ጦርነቶች ብዛትና በሕዝቡ ላይ ያስከተለውን ችግር መገንዘብ ነጋድራስ ጦርነትን እንደዋነኛ ፀረ እድገት መሰናክል አድርገው እንዲያቀርቡት አድርጓቸዋል የሚል እምነት አለኝ ። እዚህ ላይ አንድ መጤን ያለበት ነገር አለ ። ይኸውም በግርድፉ ሲታይ የሚቃረኑ የሚመስሉ አባባሎች ስለመኖራቸው ጉዳይ ነው ።

እነዚህም ከላይ ቀደም ሲል ነጋድራስ ስለ ማንኛውም ጦርነት ዓላማ ሲገልጹ ምንም እንኳን ውጫዊ መልኩ የተለያየ ቢሆንም ዓላማው ዘረፋ መሆኑንና በዚህ ረገድ የትኛውም ንጉሥ ከየትኛውም እንደ ማይለይ ሲያስቀምጡ በሌላው በኩል ግን ለእነ አጼ ቲዎድሮስ ያላቸው የተለየ አስተያየት ከዚህ ጥቅል አባባል ጋር የሚጋጭ መምሰሉ ነው ። ታዲያ ይህንን ነጥብ በሚገባ ለመረዳት ፤ ነጋድራስ በመጽሐፋቸው ውስጥ ያነሱዋቸውን ሌሎች ነጥቦችና የነዚህ ነጥቦች ምንጭ በማየት ለማብራራት መሞከሩ ከላይ የተጠቀሱትን የአባባሎች ተቃርኖ ለመፍታት ብቻ ሳይሆን ፤ በአጠቃላይ ነጋድራስ ምንን በማን ለማሠራት እንደ ፈለጉ የሚያሳይ ስለሚሆን ዘርዘር ባለ መንገድ ለማየት እንሞክራለን ።

ከላይ አልፎ አልፎ እንዳየነውና ወደፊት በሚገባ ለማየት የሚቻለው ነጋድራስ ቁልጭ ያለ ፀረ ፊውዳል አቋም ያላቸው ግለሰብ መሆናቸውን ነው ። የቆሙለትን አቢይ ዓላማም ስናጤን ብሔራዊ ካፒታሊዝም በኢትዮጵያ ሲያድግ የሚችልበትን መንገድ መሻት ነው ። በወቅቱ ለዚህ ዓላማ መቆም ማለት የፊውዳሉን የፖለቲካና የኢኮኖሚ የበላይነት ለማስወገድ መቆም ማለት ነው ። ነጋድራስ ግን በኢኮኖሚው መስክ ወደፊት እንደምናየው መሬት ለሕዝቡ እንዲከፋፈል በመሟገት የፊውዳሉን ሥርዓት ኢኮኖሚያዊ መሠረት ለመናድ ሲሹ ፤ ይህንን ለማድረግ የፖለቲካ ሥልጣኑ ግን በፊውዳሎች እጅ እንዳለ ሊከናወን የሚችል አድርገው ይገምታሉ ። እዚህ ላይ ምናልባት ሊጠቀስ የሚገባው ነጋድራስ በወቅቱ በኢትዮጵያ ተመስርቶ የነበረው ባንክ ኦፍ አቢሲኒያ በሞኖፖሊ መቋቋሙ የሚያስከትለውን ጉዳት አስታከው ፤

«ለሰው አውራ ቀስቃሽ ግን ባላንጣ ነው ፤»¹⁹ ሲሉ ያሰፈሩት

ቃል ፀረ ፍጹማዊ ዘውድ አገዛዝ አቋም ያላቸው ለመሆኑ በቂ ፍንጭ ሲሆን፤ ጽሁፋቸውን ባጠቃላይ ስንመለከት ግን ይህን አቋማቸውን ለሪፐብሊክ መመስረት በቀጥታ ከመቆም ይልቅ ነገሥታቱን ራሳቸውን በመጠቀም ለካፒታሊዝም ማደግ መቆሙ የተሻለ ነው ብለው የሚያምኑ ይመስላሉ። ይህንን ግምት የበለጠ እንድናጠናክር የሚያደርገን ይበልጡኑ ዝንባሌያቸው የየትኛውን አገር ፈለግ መከተል እንዳለብን ደጋግመው የሚጠቅሱትን ሰናጤን ነው።

ይህንኑ በሚገባ ለማየት ነጋድራስ ስለመንግሥት ያላቸው አመለካከት ምን እንደሆነ በቅድሚያ መመልከት ጠቃሚ ይሆናል። እንደነጋድራስ አባባል፤

«አስተካክለን ካሰብን ዘንድ መንግሥት መቆሙ ለሐዘቡ ሁሉ ጥቅም ነው። መንግሥት ሐዘቡን ሁሉ በተክክል ለመጥቀም ካላሰበ መንግሥት በዙፋኑ ሊቆም አይችልም። ላንዱ ነገድ ወይም ለጥቂት ሰዎች ብቻ ማድላት ለመንግሥት የሚገባ ሥራ አይደለም።»²⁰

እዚህ ላይ እንደምንመለከተው መንግሥት በኅብረተሰቡ የተለያዩ የእድገት ደረጃዎች የኢኮኖሚና የፖለቲካ የበላይነት ያላቸው መደቦች ተቀናቃኝ መደቦችን ለመጨቆን እንደሚጠቀሙበት መሣሪያ ሳይሆን በኅብረተሰቡ ውስጥ ካሉ መደቦች ውጪ ያለና ለሁሉም መደቦች እኩል የሚያገለግል አድርገው የሚመለከቱት መሆናቸውን ነው። ከዚህ አመለካከታቸው በመነሳት ነው ፊውዳሎች የፖለቲካ ሥልጣኑን በያዙበት ሁኔታ ስር ካፒታሊዝም ሊያድግ የሚችልበት ሁኔታ እንዲፈጠር የጣሩት። ለዚሁም አስተሳሰባቸው በጃፓን እ. አ. አ. በ1868 ገደማ የነበረው ሁኔታ ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንዳደረገ በመጽሐፎቻቸው ውስጥ በግልጽ ይታያል።

እ. አ. አ. በ1868 በጃፓን ሾጌኔት በመባል በሚታወቅ የአካባቢ ፊውዳሎች እጅ ተበታትኖ የነበረው የፖለቲካ ሥልጣን ወጣት መሳፍንት የሚጅ ተህድሶ (Meiji-Restoration) ተብሎ በሚታወቀው እንቅስቃሴያቸው ለማሰባሰብ መቻላቸውና፤

1ኛ/ የአካባቢ ፊውዳሎችን የግዛት ድንበር በማፍረስ አዲስ የማዕከላዊ አስተዳደር ድንበሮች መመሥረታቸው፤

2ኛ/ ከአውሮጳ አገሮች ጋር ያለውን የንግድ ግንኙነት በማቋረጥ ብሔራዊ የካፒታሊስት የምርት ተቋሞች የሚመሠረቱበትን አመቺ ሁኔታ መፍጠራቸውና፤

3ኛ/ በመሬት ላይ ያለውን የጎሳ ባለቤትነት በማስወገድ መሬት በግል ተይዞ መሸጥ መለወጥ እንዲቻልና የመሳሰሉትን ለካፒታሊዝም እድገት አመቺ ሁኔታ የሚፈጥሩ እርምጃዎችን በመውሰድ በጃፓን ካፒታሊዝም እንዲያድግ ማድረጋቸው በነጋድራስ አስተሳሰብ ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ ያለው ይመስላል። ይህንንም ከጽሁፋቸው ጋር በማዛመድ ለመመልከት ያህል፤ አጤ ምኒልክና ኢትዮጵያ በተሰኘው መጽሐፋቸው ውስጥ፤

«የዚህ ዓለም ንግሥት በድሮ ዘመን ድንቁርና ነበረች። ዛሬ ግን የማተቻል ብርቱ ጠላት ተነሳችባት፤ እርስዋም የኢሮፓ አእምሮ ተባላለች። ለርስዋም ቤቱን የሚከፍት ክብረት ይጠመራል፤ ቤቱን የሚዘጋባት ግን ይደመሰሳል። ኢትዮጵያችን የኢሮፓን አእምሮ የተቀበለች እንደሆነ የሚደፍራት ጠላት የለም። ያልተቀበለች እንደሆነ ግን ተፈርሳለች ወደ ባርነትም ተገባለች። በዚህ ምክንያት ክቡር ወልዑል ያጤ ምኒልክ ወራሽ የጃፓን መንግሥት እንደተ እንዳደረገ ለስመርምረው መንገዱን እንዲከተሉት ተስፋ አናድርግ።»²¹

ሲሉ የጠቀሱትንና «መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» በተሰኘው መጽሐፋቸው ውስጥ ስለአውሮፓ አገሮች ኃያልነት ካወሱ በኋላ፤

«መላው ዓለም ለነሱ ሰግዷል። ከጃፓንና ከቱርክ ከሺናም (ቻይና) ከሲያም ከኢትዮጵያ ነገሥታት በቀር ዛሬ ዓለም ሁሉ በመላው ቅኝቸው ሆኗል። ከነዚህም እስከ ዛሬ አርነታቸው ከቆየላቸው ነገሥታት አለ ጃፓን የቀሩት ነገሥታት አርነት አላቸው ቢባል ለስም ብቻ ነው።»²²

INFINIX HOT 8 | 13MP AI TRIPLE CAMERA

ሲሉ ያሰፈሩትን መጥቀሱ ብቻ ይበቃል ። ነጋድራስ ለአጤ ምኒልክ ወራሽ ስለ አው ሮፓ ኃያልነትና እድገት አውስተው ምሳሌ ነቱን ግን ከጃፓን እንዲከተሉ መጠየቃቸው ያለምክንያት አይደለም ። ቀደም ሲል የተጠቀሰው በጃፓን ለካፒታሊዝም እድገት አመቺ ሁኔታ የተፈጠረው ነገሥታቱ በፖለቲካ ሥልጣን ላይ እያሉ በመሆኑ የኢትዮጵያ ንጉሥ የበለጠ ይህን መንገድ ወደ መቀበል ሊያዘነብሉ ይችላሉ የሚል ግምት የነበራቸው ይመስላል ።

በተረፈ ከላይ በተጠቀሰው የነጋድራስ አባባል ውስጥ የሚገኘው ሌላው ከፍተኛው ቁምነገር ማለትም ስለ ይስሙላ አርነት የሰነዘሩትን በስፋት በሚቀጥለው የዚህ ጽሑፍ ሁለተኛ ክፍል ስለምንመለስበት አሁን በዚሁ እያለፍን ከላይ ያነሳናቸውን ሐሳቦች ለማጠቃለል እንሞክራለን ። ነጋድራስ ባንድ በኩል ፀረ-እድገት የሆኑ ጦርነቶችን ቀስቃሽ የሆኑ ነገሥታት ዓላማ ዘረፋ መሆኑን በጥልቅ አስቀምጠው በሌላ በኩል ለእንዳንድ ነገሥታት አድናቆት ያላቸው መሆኑ የሚቃረን ሳይሆን በመሠረቱ በተያያዘ መልኩ ነጋድራስ ዓላማቸው በጊዜው ተራማጅ የሆነ ግን ዘረፋ የማይቀርበት ካፒታሊዝም ባገራችን እንዲያድግ በመሆኑና ይህንኑ ሥራ ላይ ለማዋል ነገሥታቱን መጠቀም ይቻላል የሚል እምነት ስለነበራቸው ይመስላል ። በዚህ እምነታቸውም ላይ የጃፓን ሁኔታ ከፍተኛ ተጽእኖ ያለው መሆኑም ግልጽ ነው ። ባጭር አነጋገር ጦርነት ቀስቃሽ የሆኑ ነገሥታት ዘራፊነትና ገዳይነትን ያወሱበት የጽሑፋቸው ክፍል ሲታይ፣ ፀረፊውዳል አቋማቸውን ሲያሳይ፣ እነአጼ ቴዎድሮስን ያደነቁበት የጽሑፋቸው ሌላው ክፍል ደግሞ በነዚሁ ነገሥታት ተጠቅመው ለካፒታሊዝም እድገት አመቺ ሁኔታ ለመፍጠር የቆሙ መሆናቸውን ያሳያል ። ደግሞ ስንት ነጋድራስ እንዲዳብር በሚፈልጉት የካፒታሊስት ሥርዓት ውስጥ ዘረፋ የማይቀር መሆኑን ከመገንዘብ ወይም ሐሳባቸውን እንዲቀበሉላቸው የሚፈልጉት ነገሥታት የሳቸውን ሐሳብ ቢቀበሉ ዘረፋ አይቀርብንም ብለው እንዲጽናኑ ፤

«ይህንንም ስላልን እውቀታቸው የሰፋ ነገሥታትም ቢሆኑ መዝረፍን አይተውም ። አዘራረፋቸው ግን የእውቀት አዘራረፍ ነው ።»²³ በማለት ተችተዋል ።

እስካሁን ነጋድራስ አንድ ሕዝብ ሊያድግ የሚችልበትን አንድ ብቸኛ መንገድ ለማሳየት ሲሉ ፤ አንድ ካለሚሰቱ በስተቀር አጋር የሌለውን ሰው ሁኔታ እንድናስብና እንዴት እየተራባና በኋላም ሀብቱ እየዳበረ እንደሄደ ካወሱን በኋላ በልዩ ልዩ መስናክሎች በተለይም በጦርነት የተነሳ እርሳቸው ስለአጋር የለሹ ሰው ታሪክ እንደተረኩልን ሁኔታዎች ተስተካክለው እንደማይጓዙ ለማሳየት ባደረጉት ጥረት ላይ ያለንን አስተያየት ነው ። ቀጥለው ነጋድራስ ማሳየት የሚፈልጉት የዚህ እድገት መሠረት ምን እንደሆነ ነው ። ይህ ጥያቄ በተለያዩ ወቅቶች በተለያዩ የፖለቲካ ኤኮኖሚ አስተሳሰብ ክልል ውስጥ የሚጠቃለሉ ምሁራን በተለያዩ መንገዶች ለመመለስ ጥረት ያደረጉበት መሠረታዊ የፖለቲካዊ ኤኮኖሚ ጥያቄ ሆኖ ቆይቷል ። ነጋድራስ ይህንን ጥያቄ ለመመለስ እንዲያስችላቸው በቅድሚያ የስራ ሚዛንና የዋጋ ትርጉም ምን እንደሆነ ሲያሳዩ ፤

«የማናቸውም ነገር ዋጋ ሲገመት ያ ነገር እስኪገኝ ያለው ድካም ሁሉ እንደመገመት ያህል ነው ፤ ወይም በሌላ አነጋገር ፤ ዋጋ ማለት የሥራ መለኪያ ማለት ነው ።»²⁴

በማለት ይገልጻሉ ። ይህንኑ ለማብራራትም አያሌ ምሳሌዎችን ያስቀምጣሉ ። ከነኚህም ነጥቡን በደንብ ለማየት እንዲያስችሉን እንዳንዶቹን ብንጠቅስ ፤

«ወዳንድ አገር መንደር ብንሂድ ከዚህም አንድ በርኖስ ሰፊና አንድ ገበሬ ሲገበያዩ ብናይ ባለበርኖሱ ስድስት ቀን የደክመበትን በርኖሱን ለገበሬው ሲሸጥ ስድስት ቀን የተሠራበትን አህል ይፈልጋል ። ማለት የበርኖሱ ሽያጭ የበገን ጸጉር ቆርጦ ነድፎ ፤ ፈትሎ በርኖሱን ሠርቶ እስኪጨርስ ድረስ ስድስት ቀን የፈጀበት እንደሆነ ገበሬውም ይህንን በርኖስ ለመግዛት ቢፈልግ አርሶ ጉልጉሎ አርሞ አጭዶ ወቅቶ በስድስት ቀን ሂሳብ ያገባውን አህል ለባለበርኖሱ ይሰጣል ።»²⁵

እንግዲህ ይህ ነጋድራስ ያስቀመጡት እሴት የሥራ መለኪያ የመሆኑ ጉዳይ በኤኮኖሚያዊ አስተሳሰብ እድገት ታሪክ ውስጥ ሰፊ ያለ ቦታ ያለውና ከብዙ መቶ ዓመታት በፊት በጥንታዊት ግሪክ ውስጥ በነበሩ እንደነአርስቶትልና ፕላቶ በመሳሰሉት ፈላ

INFINIX HOT 8 | 13MP
AI TRIPLE CAMERA

በፍች ባልተማላ መልኩ ተሰንዝሮ ፤ በኋላም እስከተወሰነ ደረጃ ድረስ በ14ኛው ምእተ ዓመት አካባቢ እንደነአልበርት ማግኑስና ቶማስ አኩዊናስ ባሉት እንዲሁም በአብዱልራህማን ኢብን ከልዱን በመጠኑ ከተዳሰሰ በኋላ በ17ኛው ክፍለ ዘመን ከካፒታሊዝም እድገት ጋር ፖለቲካዊ ኤኮኖሚ ራሱን የቻለ ሳይንስ በሆነበት ወቅት የቡርጂዊው ክላሲካል ኤኮኖሚ መስራች በሆነው ሥር ዊሊየም ፔቲ የተነደፈ ንድፈ ሐሳብ ነው ። ምንም እንኳን ይህ የሸቀጦች ልውውጥ የሚወስነው ሸቀጡን ለማምረት በወጣው ጊዜ ነው የሚለው ንድፈ ሐሳብ በነስር ዊሊየም ፔቲና ዴቪድ ሪካርዶ የተነደፈ ቢሆንም የሳይንሳዊ ሶሻሊዝም መሥራች የሆነው አብዮታዊ ምሁር ካርል ማርክስ በ19ኛው ምእተ ዓመት አጋማሽ ላይ ይህን ንድፈ ሐሳብ ከነበረበት ድክመት ሁሉ አጽድቶ እንደገና እስከነደፈው ድረስ በተለያዩ የእድገት ደረጃዎች ውስጥ ሲንዝቆይቷል ። እኛም ይህን መለስ ብለን ለመቃኘት መሞከራችን ነጋድራስ ቀደም ሲል በጠቀስነው አባባላቸውም ሆነ በኋላ በምንጠቅሰው ውስጥ ያነሱዋቸው ነጥቦች በዚህ ንድፈ ሐሳብ እድገት ታሪክ ውስጥ ከየትኛው አካባቢ በምን ነጥብ ላይ እንደሚመሳሰሉና እንደሚለያዩ ለማመልከት ያህል ነው ። ለመጀመር ያህልም ነጋድራስ በግልጽ የዚህ ንድፈ ሐሳብ መሥራች ከሆነው ስርዊሊየም ፔቲ የሚለለዩበት ነጥብ አላቸው ። የእሴት መሠረት የፈሰሰ ጉልበት መሆኑን በግርድፉ እስካየን ድረስ ይህ ነጥብ ሲያመሳስላቸው አዳም ስሚዝና ዴቪድ ሪካርዶን ጨምሮ በዚህ ንድፈ ሐሳብ ላይ እሴትን በሚመለከት ፤ በኅብረተሰቡ ማኅበራዊ የሥራ ክፍፍል መኖርና ከልውውጥ መምጣት ጋር እሴት የሚከሰት በመሆኑ ታሪካዊ ፈርጅ ከመሆን ይልቅ እንደዘለ ዓለማዊ ፈርጅ እንደተመለከቱት ሁሉ ፤ ነጋድራስም ፤

«ሰውየው የዳኒን ፍሬና ሥጋውን ምንም ከሌላ ሰው ባይገዛው ሠርቶ ለፍቶ ነው እንጂ በከንቱ አላገኘውም ። ይህም ሥራው ዋጋው መሆኑ ነው ።»²⁶ ሲሉ ያስፈሩት ከክላሲካል ኢኮኖሚስቶች ጋር በቅርብ ያመሳስላቸዋል ።

ስር ዊሊየም ፔቲ

«አንድ ሰው አንድ ቡሼል (መስፈሪያ ነው) በቆሎ በለንደን ለማምረት በሚፈጅበት ጊዜ

ልክ ከፔሩ አንድ ፓውንድ ብር ቢያመጣ አንድ የሌላው ተፈጥሮዊ ዋጋ ነው ።»²⁷ ሲል

የሰነዘረ ቢሆንም ፤ ስለጊዜ ባጠቃላይ ከማንሳት በስተቀር ማኅበራዊ አስፈላጊ የሥራ ጊዜ መሆኑን ካለማሳየቱም በላይ በመርካንቲሊስቶች ተጽእኖ ሥር በመውደቅ ብርና ወርቅ በጊዜው እንደገንዘብ ሆነው የማገልገላቸውን ምክንያት በትክክል ስላልተረዳ እነዚህን ለማምረት የሚወጣው ጊዜ የተለየ ነው የሚል ስንኩል ምክንያት ነበረው ። በዚህ ረገድ ነጋድራስ የስር ዊሊየም ፔቲን ኤኮኖሚያዊ ንድፈ ሐሳብ የሚያንጸባርቁ ያለመሆናቸው በግልጽ ይታያል ። ምክንያቱም እሴት የሥራ መለኪያ ነው ስለተባለ ማንኛውም ሥራ ተመጣጣኝ እንዳልሆነና የሥራው ዓይነት በዋጋው ደረጃ ላይ ለውጥ የሚያስከትል መሆኑን ፤ የሚለዋወጡ ሰዎች ለሥራቸው የሚጠቀሙት እውቀት ተመጣጣኝ መሆን እንዳለበት ፤ እንደዚሁም ወርቅና ብር እንደገንዘብ ቢያገለግሉም እንደማንኛውም ሸቀጥ ሁሉ በተመሳሳይ ድካም (ሥራ) የሚመረቱ መሆናቸውን በማስቀመጣቸው ነው ። እነኚህ ከላይ የተጠቀሱትን ነጥቦች በቀጥታ ነጋድራስን እየጠቀስን ለማየት እንሞክራለን ። ማንኛውም ሥራ ተመጣጣኝ እንዳልሆነ ሲያሳዩ ፤

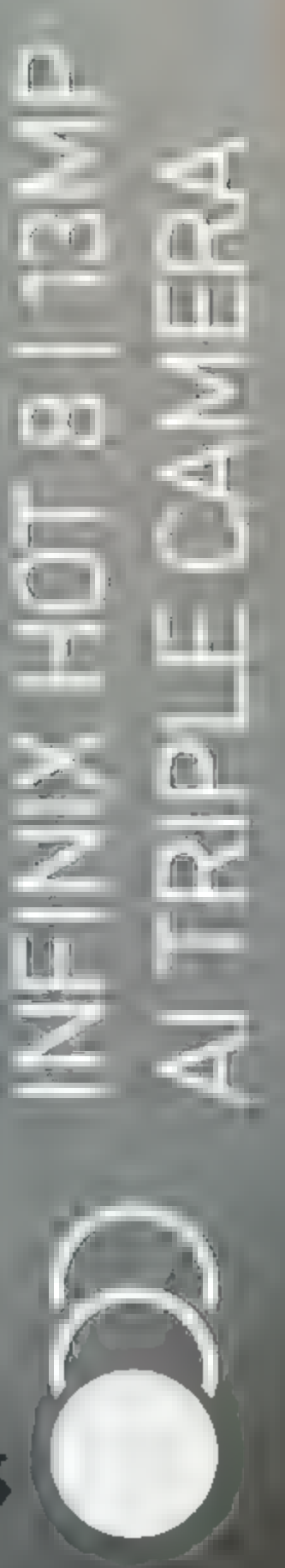
«ያናጢ ሥራ ከአንጩት ተሸካሚ ሥራ ይልቅ ይወደዳል ፤ እውቀት ከጉልበት ይከበራልና ከቤት ከዳኙ ሥራ ይልቅ የሣር አጫዳ ሥራ ይረክሳል ።»²⁸ ብለዋል ።

ስለማህበራዊ አስፈላጊ የሥራ ጊዜም ሲያነሱ ፤

«ዋጋ የሥራ መለኪያ ነው ስለተባለ አስቀድሞ ሁለት ነገር ያስፈልጋል ። አንዱ የሠራተን ሥራ የሚለዋወጡ ሠራተኞች በየሥራቸው የሚሠሩበት እውቀት መሆኑ አንድ እንዲሆን ።»²⁹

ሲሉ እንዲሁም ወርቅና ብር እንደማንኛውም ለኑሮ እንደሚያስፈልጉ ነገሮች ሁሉ በድካም የሚገኙ መሆናቸውን ሲያሳዩ ፤

«ብርና ወርቅ ምንም የለውጥ መሣሪያ ቢሆኑ እንደ ሌላው ለኑሮ የሚያስፈልገው ነገር ሁሉ ከመሬት የሚወጡት በድካም ነው»³⁰ ይላሉ ።

እንግዲህ በሰነዞች የእሴት መለኪያ ንድፈ ሐሳብ ውስጥ ያሉ የተለያዩ ነጥቦችን ለማጤን ይቻላል። ዘንድ ከሰር ዊሊየም ፒቲ ጋር በግንጸጸር ያላቸውን ልዩነት ለመመልከት ሞክረናል። ከላይ በጠቀስነው የነጋዴራስ ጽሑፍ ውስጥ የተሰነዘሩት ሐሳቦች፤ ቀደም ሲል የተጠቀሰውን ንድፈ ሐሳብ እስከ ተመለከተ ድረስ ባብዛኛው ካላዳም ስሜዝና ዴቪድ ሪካርዶ ኤኮኖሚያዊ አስተሳሰቦች ጋር የተመሳሰሉ ሲሆኑ ለብሔራዊ ካፒታሊዝም እድገት የቆሙትን ነጋዴራስ ገ/ሕይወት ከቡርዟዋ ፖለቲካዊ ኤኮኖሚ ዋና ዋና ምሁራን የሚለዩዋቸው አንዳንድ ነጥቦችም አሉ። እነዚህም በግልጽ የሚለዩባቸውን ነጥቦች ከማንሳታችን በፊት ሊለዩባቸው የሚችሉ ዳሩ ግን ነጋዴራስ በግልጽ ያልዳሰሱዋቸው በመሆኑ ብቻ የልዩነት ነጥቡን ለማውጣት አስቸጋሪ ከሆነበት ቦታዎችም አንዱን ለመጥቀስ እንሞክራለን። ይኸውም አዳም ስሜዝ እሴት የሚወሰነው በወጣው ማህበራዊ አስፈላጊ የሥራ ጊዜ ነው። በሚለው ንድፈ ሐሳብ ክልል ውስጥ የቡርዟው ትርፍ ምንጭ ምን እንደሆነ ለማሳየት ባለመቻሉ ይህ ንድፈ ሐሳብ በትድመ ካፒታሊዝም ውስጥ ብቻ የሚሠራ መሆኑን ሲገልጽ፤ ዴቪድ ሪካርዶ ደግሞ ጥናቱን በዚህ ንድፈ ሐሳብ ላይ ብቻ እንዲኖረው በሚደርግም ከላይ አዳም ስሜዝ መመለስ ያታተውን ጥያቄ እርሱም መመለስ አልቻለም። ከዚህ አንጻር ምንም እንኳን ነጋዴራስ በዚያን ጊዜ ፊውዳል ኢትዮጵያና በአውሮፓ የካፒታሊስት አገሮች መካከል ያለውን የንግድ ግንኙነት በዚህ ንድፈ ሐሳብ ክልል ውስጥ ቢመረመሩም (ይህንን ዴቪድ ሪካርዶም በአንጻራዊ ወጪ ወይም በአንጻራዊ ኤኮኖሚ ጥቅም ንድፈ ሐሳብ ውስጥ አንስቶታል) ባንድ የካፒታሊስት አገር ውስጥ ያለውን የልውውጥ ሁኔታ መሠረት በማድረግ በቀጥታ በማምረት ተግባር የማይሳተፈው ቡርዟ ትርፍ ምንጭ ምን እንደሆነ ባለማንሳታቸው በዚህ ረገድ ልዩነት መኖር አለመኖሩ በግልጽ አይታይም። በግልጽ ያላቸው ልዩነትና ለነጋዴራስ የኤኮኖሚያዊ አስተሳሰባቸው (Originality) የሚሰጠው ወይም በወትቱ ከኢትዮጵያ ሁኔታ ጋር ለማዛመድ የግል አስተዋጽኦ አድርጓል እንደል የሚያስችሉኝ ባብዛኛው ኤኮኖሚያዊ ንድፈ ሐሳባቸው ከላሲካል ፖለቲካዊ ኤኮኖሚ በተለይም ከአዳም ስሜዝና ዴቪድ ሪካርዶ ጋር የተተራረቡና

በዚህ ኤኮኖሚያዊ የአስተሳሰብ ክልል ውስጥ የሚመደቡ ሆኖ ሳለ፤ በውጪ ንድግ ረገድ ያላቸው አጽም ግን ጩሮ የተለየ መሆኑ ነው። አዳም ስሜዝ «ሊዚፈር» በተሰኘው ኤኮኖሚያዊ ፖሊሲው ከመርከን ቲሊስቶች ፍጹም በተለየ መንገድ ለ«ነፃ» የውጪ ንግድ ሲሟገት፤ ዴቪድ ሪካርዶም ከአንጻራዊ ኤኮኖሚያዊ ጥቅም ንድፈ ሐሳብ በመነሳት በወትቱ እንግሊዝ በኢንዱስትሪ ከፍተኛ የእድገት ደረጃ ላይ የደረሰች መሆኗ ከፍተኛ ጥቅም ስለሚሰጣት «ነፃ» የውጪ ንግድ ፖሊሲ እንድትከተል ይሟገት ነበር። ኢትዮጵያዊው ነጋዴራስ ገብረሐይወት ግን ይህንን በሚመለከት ረገድ ምንም እንኳን ራሳቸው እንዳሉት አዲስ የተለየና ቀደም ሲል ያልተሰነዘረ ሐሳብ አፈለቁ ባይባልም፤ ባብዛኛው ኤኮኖሚያዊ አስተሳሰባቸው ላይ ተጽእኖ ከጣሉት ከነዴቪድ ሪካርዶ ነፃ የውጪ ንግድ ፖሊሲ ይልቅ ከ14ኛው እስከ 17ኛው ክፍለ ዘመን ድረስ በኤኮኖሚ አስተሳሰብ ረገድ ጉልቶ ከታየው የመርከንቲ ሊስቶች የንግድ መከላከል ፖሊሲ (Protectionist Policy) ለኢትዮጵያ ይጠቅማል። በማለት ማስተጋባታቸው ነው። ከዚህ ንድፈ ሐሳብ ጋር በተያያዘ መንገድ አንድ መነሳት ያለበት ሌላው ጉልህ ነጥብ፤

«መሬት እኩል ሆኖ ለሰው ሁሉ እንዲከፋፈል፤ መሬት ግን በዘመናት ቁጥራቸው በተወሰነ ሰዎች እጅ ተይዞ እንደሞናፖሊ ሆኗል - - -

— ባንድ አገር ውስጥ ያለው መሬት በጥቂቶች ሰዎች እጅ ብቻ የሆነ እንደሆነ ለሕዝቡ ተልቅ ጉዳት ይሆናል።»³¹

ሲሉ ምናልባትም «መሬት ላራሹ» የተሰኘው ዲሞክራሲያዊ መፈክራችን የመጀመሪያው አንጋቢ ኢትዮጵያዊ ናቸው ቢባል ማጋነን አይሆንም። ነጋዴራስ፤ ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው፤ ለሰው ፍራቻ ሲባል እውነት የመሰላቸውን መደበኛ የሚሹ ያለ መሆናቸውን እንደገለጹት ሁሉ ትክክለኛ መሰሉ የታያቸውን በግልጽ ከማስተማወድ ደኋላ የማይሉ ቱርጠኛ ታጋይ መሆናቸውን ያሳዩበት አባባል ነው። ነጋዴራስ ተጥለው በዚህ በጠቀስነው የእሴት ጉልበት

ንድረ ሐሳብ ክልል (The Labour Theory of Value) ውስጥ ስለ ሀብት ምንነት ሲያስረዱ ፤

«ሀብትም ማለት የተከማቸ ሥራ እንደሆነ ለእንግዲህ ተረድተዋል» ካሉ በኋላ

አንሰም በዛም በድካም ያፈራናቸው ነገሮች ሁሉ ሀብት ሁነው ሳለ ባጠቃላይ ሰው ግን ሀብትን አንጸራጭ በሆነ መልኩ ብቻ በመመልከቱ ስለሀብት ትርጉም ትክክለኛ ግንዛቤ ሊናረው እንዳልቻለ እንደሚከተለው አስረድተዋል ።

«ሰው ሁሉ ሌላውን ሰው ሀብታም ነው ሲል ገን ይህንን አያስብም = በሰውም አፍ ሀብታም ነው መባል የሚገባው ያለው ገንዘቡ ሌላው ሰው ከያዘው ገንዘብ ይበልጣል እንደ መባል ያህል ነው = ይህ ቃል ገን የሀብት ሙሉ ትርጉም አይደለም = አንዱ ዓይነት ርገጠኛ ሀብት ይባላል = ሁለተኛውም የብልጣ ሀብት ይባላል =»³²

ነጋድራስ ስለ ሀብት ምንነት ትንታኔያቸውን ካቀረቡ በኋላ ይበልጡት የሀብት መከማቸት የአንድ አገር እድገት መሠረት መሆኑን በማሳየት ምንም እንኳን ስለካፒታል አንስተው ባያውሩም ይበልጥ ከአዳም ስሚዝ ጋር የሚያቀራርባቸው ሁኔታ አለ ። ይኸው እምነታቸውን ከኢትዮጵያ ሁኔታ ጋር ሲያዛምዱት የሚያጋጥማቸው ነገር የተገላቢጦሽ መሆኑን በመገንዘብ በምራት ሲያስረዱ ፤

«ባንድ አገር ውስጥ ነገደ ሲበዛ ፤ ሹምም ወታደርም ቀማኛም ይበዛል = የፊት ፊቱም ሥራ በከንቱ እያለቀ በእንደዚህ ያለ አገር ውስጥ ሀብት አይከማቸም = ደህነትና ችጋር በሽታም ሞትም እጅ ለእጅ ተያይዘው ይገቡበታል ።»³³ ይላሉ ።

በዚህ አባባላቸው ነጋድራስ በቀጥታ በቱሳዊ ምርት መስክ በተሰለፉ አምራች ኃይሎችና በሌሎች መካከል ተገቢ መመጣጠን ያለመና ለአንድ አገር እድገት እንቅፋት መሆኑን ማሳየታቸው በመሆኑ በዚህም ረገድ ያላቸው አመለካከት አሁንም ከፍተኛ

ጉልህነት ያለው ነው ። ይህንን ነጥባቸውን እስከተመለከተ ድረስም ይበልጡት ከአዳም ስሚዝ የገበየት ለመሆኑ የሚከተለውን የአዳም ስሚዝን አባባል ግጥም በቲ ይሆናል

«አንድን ንጉሥ ከመላው ሠራዊቱ ፤ የሕገ ሰዎች ጋር ብንመለከት አምራች አይደለም እነርሱን ለማናር የሚያስፈልገው ነገር የሚመጣው በምርት መስክ ከተሰለፉት በሚገኝ የተወሰነ የምርት ክፍል ነው ። በዚህ ክልል ውስጥ እጅግ ጠቃሚና እምብዛም በማይጠቀም ሥራ ላይ የተሰለፉት እንደ ቢተክርስ ቲያን ሰዎች ፤ የሕገ ባለሙያተኞች ፤ ሐኪሞች በማንኛውም የፅሕፈት ሥራ የተሰማሩ ሰዎች ዘፋኞችና ዳንኪረኞች ወዘተ --- ይመደባሉ ።»³⁴

ይህንን የአዳም ስሚዝ አባባል ካርል ግርክስ ሲተች በጊዜው የነበረውን የወዝ አደሩንም ሆነ የቡርጋዢውን ጥቅም የሚያንጸባርቅ አባባል ነው ብሎታል ። ነጋድራስም በጊዜው በኢትዮጵያ የሚታየው ችግር የሐኪሞች ፤ በልዩ ልዩ የሥራ መስኮች የሰለጠኑ ኢትዮጵያውያን ያለመናር መሆኑን መገንዘባቸው ፤ በአቀራረብ ረገድ ፤ ከላይ ከጠቀስነው የአዳም ስሚዝ አባባል ውስጥ ፊውዳሎችን የሚመለከተውን ክፍል ብቻ በመውሰድ ሌላውን ከመተዋቸው በስተቀር ምንም ልዩነት በመካከላቸው እንደሌለ እንመለከታለን ።

ነጋድራስ ቀጥለው በከፍተኛ ኢኮኖሚያዊ አስተሳሰብ ጥልቀት የሚያወሱት በወቅቱ የነበረውን የኢትዮጵያን የንግድ ሚዛን የሚያሳይ ነቁጥ ወስደው ከመረመሩና የጥዛባ አቋሙንና ምክንያቱን ካስረዱ በኋላ

«እስከ አሁን እኛ የኢትዮጵያ ሕዝብ አርትን አለን ሊባል ነው ፤ አርነት ያለው ሕዝብ ማለት እውነተኛ ትርጉሙ ለብቻው መን ሥነ ያለው ሕዝብ ማለት ብቻ አይደለም ፤ ራሱንም የቻለ ሕዝብ ማለት ነው እንጂ።»³⁵

ወደሚል እጅግ ታሪካዊ ወደሆነው መደምደሚያ ያደረሳቸውን ትንተና ነው ። ይህንን ትንተናቸውንና ሌሎችንም ጠቃሚ የሕክምና ሚዛን አስተሳሰቦቻቸውን በሚተላለው የዚህ ጽሑፍ ሁለተኛ ክፍል እናቀርባለን ።

INFINIX HOT 8 | 13MP
AI TRIPLE CAMERA

1. ጥጋቤ አስረስ የፕላንቲን ግ/ሕይወት ባይ
ከዳኝ አጭር የሕይወት
ታሪክ ፤ አዲስ አበባ ግ
ንቦት 1963 (የሕይወት ታ
ሪካቸውን የሚመለከተው
በሙሉ የተገኘው ከዚህ
ጽሁፍ ነው)

2. Richard Greenfield, *ETHIOPIA*, 1965
p. 155

3. ግ/ሕይወት ባይከዳኝ ፤ «አጤ ምኒልክና
ኢትዮጵያ» በብርሃን ይሁን ፤ አሥመራ ፤
የስዊድን ፕሮቴስታንት ሚሲዮን ማተ
ሚያ ቤት ፤ 1915 ገጽ 353 - 4

4. ግ/ሕይወት ባይከዳኝ ፤ መንግሥትና የሕ
ዝብ አስተዳደር ፤ አዲስ አበባ ሁለተኛ
እትም ፤ ንግድ ማተሚያ ቤት ፤ 1953
ገጽ 11

5. በዚህ መጽሐፍ ገጽ 12

6. " " " 11

7. " " " 11

8. " " " 18

9. " " " 11 - 12

10. " " " 22

11. Quoted in ANIKIN, *Science in its Youth*,
progress publishers, Moscow, 1975 p. 120

12. ከ«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» ገጽ 31

13. " " " 34

14. " " " 33

15. ከ«አጤ ምኒልክና ኢትዮጵያ» ገጽ 343

16. ከ«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» " 32

17. ከ«አጤ ምኒልክና ኢትዮጵያ» " 337

18. " " " 338

19. " " " 338

20. ከ«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» " 14

21. ከ«አጤ ምኒልክና ኢትዮጵያ» " 354

22. ከ«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» ገጽ 79

23. " " " 34

24. " " " 44

25. " " " 46

26. " " " 43

27. William petty, *The Economic Writings*,
Vol I, Cambridge, 1899, p. 50

28. ከ«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» ገጽ 52

29. " " " 54

30. " " " 107

31. " " " 107

32. " " " 57

33. " " " 66

34. A. Smith, *The wealth of Nations*, Vol.
I, London, 1924, p. 295

35. ከ«መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር» ገጽ 79

Proudly
brought
to you
by

ARTISTIC PRINTING PRESS

የጋው ብር 1.25

INFINIX HOT 8 | 13MP
AI TRIPLE CAMERA

